כ א ב מיי' פ"ג מהל' תמורה הלכה ג :
כא ג מיי' שם פ"ב הלכה א :
כב ד מיי' פ"ו מהל' ערכין הלכה ח ט :
כג ה מיי' שם הל' ז :

כיוצא בה *שמע מינה תלת (א) ש"מ א] קדושת דמים נדחה וש"מ בעלי *(מומין) נדחין ושמע מינה דיחוי מעיקרו הוי דיחוי, אמר אביי הכל מודים היכא דאמר *חציה עולה וחציה מעשר דברי הכל עולה קריבה, היכא דאמר חציה תמורה וחציה מעשר מאי: תמורה קריבה שכן נוהגת בכל הקדשים או דלמא מעשר קריבה שכן מקדיש לפניו ולאחריו? ב]תיקו: ג] **מתני'** הרי זו תחת זו, תמורת זו, ג] חליפת זו, הרי זו תמורה. זו מחוללת על זו אין זו תמורה *ואם היה הקדש בעל מום יוצא לחולין וצריך לעשות ד] דמים: **גמ'** למימרא דתחת לישנא דאתפוסי הוא ורמינהו קדשי בדק הבית אמר ה] חליפת זו, תמורת זו, לא אמר כלום תחת זו, מחוללת על זו דבריו קיימין ואי סלקא דעתך ו] לישנא דאיתפוסי היא מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא? ז] [א] אמר אביי תחת משכחת לה לישנא דאיתפוסי ולישנא דאחולי: לישנא דאתפוסי דכתיב ואם

שמע מינה מדר' יוחנן תלת ש"מ יש דיחוי בדמים · ויש ספרים דגרסי ש"מ קדושת דמים מדחה וי"מ מדחה את התמורה דאינה קריבה כדאמר ותמורתה כיוצא בה ולא נראה שהרי בפ' בתרא דכריתות (דף כז:) גבי מטמא מקדש עשיר שהפריס קן לכבשתו והעני הואיל ונדחה ידחה וקאמר עלה* ש"מ תלת ש"מ קדושת דמים מדחה והתם ליכא לפרושי מדחה התמורה דהא אין תמורה בעופות אלא ודאי הכי פירושא כמו יש דיחוי בדמים כלומר אפילו בדבר שאין בו אלא קדושת דמים וא"ת מ"מ אינו מתורץ התם דהא לא שייכא קדושת דמים בעופות דהא קיימא לן (*שקלים פ"ד מ"ח) דאין לעופות פדיון וי"ל דהתם ה"פ ש"מ יש דיחוי אפילו בדבר דלית ביה קדושת הגוף וה"ה אפילו קדושת דמים אין בה כההיא דמטמא מקדש עשיר שהפריס קן כו' וא"ת מאי קמ"ל ר' יוחנן כולהו נמי שמעינן בפרק מי שהיה טמא (פסחים דף צח.) על המפריס נקבה לפסחו וקאמר עלה ש"מ תלת כו' וא"כ מאי[ט] קמ"ל ר' יוחנן וי"ל משום דפליגי תנאי בבעלי חיים אי נדחין אי לא ואשמועי' דר' יוחנן אית ליה כמ"ד בעלי חיים נדחין וא"ת מאי קאמר ש"מ יש דיחוי בדמים וש"מ דיחוי דמעיקרא הוי דיחוי כיון דשמעינן דיחוי מעיקרא היינו קדושת דמים וי"ל דאשכחנא שפיר דיחוי מעיקרא*יב] קדים קדושת הגוף כגון מומר שאכל חלב והפריש קרבן עליו וחזר בו דהוי דיחוי מעיקרו* קדושת הגוף שהרי אין הדיחוי על ידי קרבן אי נמי כההיא דפרק התערובות (זבחים דף עח.) דתנן דם שנתערב במים אם יש בו מראה דם כשר ודייק עלה בגמ' א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן לא שנו אלא שנפלו מים לתוך דם אבל אם נפל דם לתוך מים ראשון ראשון בטל ואע"ג דיש בו מראה דם וכה"ג מליט דיחוי מעיקרו בקדושת הגוף וא"ת כיון דאית ליה לר' יוחנן דיחוי מעיקרו הוי דחוי אמאי נקט ר' יוחנן גופיה בפ"ק דזבחים(דף יב:) ובפרק נגמר הדין (סנהדרין דף מז·) אכל חלב והפריש קרבן והמיר דת וחזר הואיל ונדחה ידחה נימא אכל חלב והמיר דת והפריש קרבן ואשמעינן רבותא טפי דאפי' דחוי מעיקרו הוי דחוי וי"ל *משום אידך דאמר התם אכל חלב והפריש קרבן ונשתטה וחזר ונשתפה נקט נמי הכי דבההוא לא מצי למינקט נשתטה והפריש קרבן דשוטה אין בהפרשתו כלום וא"ת היכי מליט למימר דרבי יוחנן אית ליה דיחוי מעיקרו הוי דיחוי האמר בפ' שני שעירי (יומא דף סד.)*דטעמא דבעלי חיים אינן נדחין דיליף ממחוסר זמן ואידך מחוסר זמן לא אחזי הא אחזי משמע דהא *דקסבר דבעלי חיים נדחין ס"ל דאין דחיה אלא היכא דאחזי מעיקרו וא"כ מנא ליה דדיחוי מעיקרו הוי דיחוי וי"ל דיש שם שיטה אחרת* דבעלי חיים אינן נדחין מקרא דמום בם לא ירצו ולא ילפינן ליה ממחוסר זמן ולפ"ז מליט למימר דאית ליה דחוי מעיקרו הוי דחוי והא (דהוא קאמר) התם מחוסר זמן לא איחזי היינו מקמי דהוה ידע קרא דמום בם וא"ת הרי ההיא דפ' בתרא דכריתות (דף כז: כח.) דאמר רבי אושעיא מטמא מקדש עשיר שהפריס קן לכבשתו והעני הואיל ונדחה ידחה וקאמר עלה ש"מ תלת ט' כי הכא ופריך עלה מר"ש דקאמר המפריס נקבה לפסחו וילדה זכר הוא עצמו קרב פסח ונימא הואיל ונדחה ידחה והתם קשה טובא חדא אדפריךלרבי אושעיא נפרוך נמי אמילתא דר' יוחנן ועוד אדמותיב ליה מר"ש נסייעיה מרבנן דפליגי עליה דר"ש ואמרי תרעה עד שתסתאב ותמכר ויביא בדמיה פסח והכי נמי דהכי יג] קמשני מ"מ מה ס"ד דמקשה וכי לא הוה ידע שיתרץ לו כן ועוד אדפריך מר"ש דברייתא נפרוך מר"א דמתני' דפירקין דלעיל ואלו קדשים (דף יח:) דתנן בהדיא המפריס נקבה לעולתו וילדה זכר ירעה כו' רבי אליעזר אומר הוא עצמו יקרב עולה *וי"ל דס"ל למקשה דטעמא דר"ש דאמר במפריס נקבה לפסחו וילדה זכר דהוא עצמו קרב פסח היינו משום דהואיל לטעמיה דאמר בפ' ואלו קדשים(דף יט:) גבי ההיא דתנן המפריס נקבה לאשם ירעה כו' ר"ש אומר תמכר שלא במום ופריך בגמ' עלה למה לי תסתאב תמכר שלא במום דכיון דלא חזי למילתיה היינו מומו ומשני א"ר יהודה אמר רב היינו טעמא דאמר מגו דנחתא לה קדושת דמים נחתא לה קדושת הגוף וטעמא דר"ש מפרש דסבר דכל מידי דלא חזי לגופיה לא נחתא לה קדושת הגוף ומש"ה פריך מר"ש אההיא דמטמא מקדש עשיר שהפריס קן דלית בה קדושת הגוף וליכא למימר ליסייעיה מרבנן דעד כאן לא פליגי רבנן אלא במפריס נקבה לאשם מהאי טעמא דמגו דנחתא לה קדושת דמים נחתא לה קדושת הגוף אבל בההיא דמטמא מקדש לא שייך ביה האי טעמא דקדושת דמים לית בהן דבעופות לית בהו פדיון *ומיעקרא מקדושת מזבח דלא הן ולא דמיהן קרבי ובהא אפילו רבנן מודו ולה"ג ניחא דלא פריך אמילתיה דרבי יוחנן דשייך ביה שפיר מגו דנחתא לה קדושת דמים נחתא לה קדושת הגוף וא"כ אי הוה מותיב מינה מר"ש ה"א אדמותיב מר' שמעון ליסייעיה מרבנן ומש"ה נמי ניחא דמותיב מר"ש דברייתא ולא מר' אליעזר דמתני' משום *דמסתבר ליה יד] מר' אליעזר דטעמא דר"ש משום דהואיל לטעמיה דההיא דמכילתין פ' ואלו קדשים (דף יט:) ומשני התם לאו בפלוגתא דמגו דנחתא כו' תליא מילתא אלא בפלוגתא דבעלי חיים נדחין ואנן לרבנן אמרי ור"ש הוא דקסבר בעלי חיים אינן נדחין:

אמר אביי הכל מודים דאי אמר חציה עולה וחציה מעשר דברי הכל עולה קריבה · פירש רש"י אפילו נתכוון תחלה לכך דלא חשיב מילתא בתרייתא מידי דאין מעשר קדוש כי האי גוונא אלא דרך מנין והוא היה עשירי וה"ה אם אמר חציה עולה וחציה תמורה לא חיילא תמורה גבי עולה הואיל ולא קיימא שם בהמה גביה שימיר בה אלא חציה מעשר וחציה תמורה דתרוייהו כי הדדי נינהו היא חיילא עכ"ל וקשיא דאפילו אם טולה מעשר אין בדבריו כלום ועוד מאי או דלמא מעשר קריבה כו' הא לא קריבה ולא קדשה אלא במנין טו]ופר"י דמיירי באדם המעביר לאט תחת השבט ואמר משהלא עשירי מן הדיר תהא חליה עולה וחליה מעשר דברי הכל עולה קריבה דקדושת הפה שהקדישה לעולה עדיפא מקדושת מעשר שאינו יכול לחול אלא על ידי מנין עשירית והעברת שבט דדוקא בעולה ושלמים פליג *)(ר"ש) ואמר דחלו שניהן דלא אלימא טלי האי קדושת זה מזה אבל בעולה ומעשר דאלים קדושת עולה ועדיפא מאד מקדושת מעשר ד"ה טוכתו לעולה וא"ת אמאי לא אמר דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין כדאמרינן לעיל בריש פירקין גבי בכור ותחול מעשר ולא עולה וי"ל דהתם כשאמר בבכור עם יציאת רובו יהא עולה אבל הכא מיירי שאמר עם יציאת מיעוטו יהא עולה ומעשר דלא חל עליה קדושת מעשר עד יציאת רובו :

*)א"ל ר' יוסי רש"ק

בעי

*קדושת דמים מדחה · המקדיש בהמה לדמים בשעה שאינה ראויה לגופה כגון הכא דכי אקדשה לפלגא לא אקדשה אלא לדמי ומדחי לה ממזבח לעולם ח] *ס"ד דלא חייל דיחוי אלא אמידי דאקדשיה למזבח ונדחה: **בעלי חיים נדחין** · ואע"ג דהדר מיחזו אידחו לעולם משום דיחוי קמאי: **דיחוי מעיקרא** · כגון זו שמתחלת הקדשה נדחית הוי דחוי ופלוגתא היא דאיכא למ"ד (סוכה לג.) נראה ונדחה שוב אינו חוזר ונראה אבל דיחוי מעיקרא לא הוי דיחוי: **חציה עולה וחציה מעשר דברי הכל עולה קרבה** · אפילו נתכוון מתחלה לכך דלא חשיבא מילתא בתרייתא מידי דאין מעשר קדוש כה"ג אלא דרך מנין *ויהא הוא עשירי וה"ה נמי אם אמר **חציה עולה וחציה תמורה** לא חיילא תמורה לגבי עולה דלא קאי שום בהמה גביה שהוא מימר בה: ⊛**אלא חציה מעשר וחציה תמורה** ט] ותרוייהו כי הדדי נינהו הי חיילא: י] תמורה נוהגת בכל: **מתני'** **תחת זו תמורת זו חליפי זו** · לשון תמורה נינהו: **מחוללת** · לשון חילול הוא ולא אמר כלום שאין בהמת קדש תמימה יוצאה לחולין: **לעשות לו דמים** · שתהא אותה של חולין שוה כאותה של הקדש שהוא מחלל עליה ולא יתאנה ההקדש: **גמ'** **לאתפוסי** · בתמורה: **קדשי בדק הבית** · אם העמיד בהמת חולין ואמר זו תמורת זו וחליפי זו: **לא אמר כלום** · לשון תמורה הוא ואין עושין תמורה כדאמרינן בפ"ק (לעיל יג.) יצאו קדשי בדה"ב כו': **זו תחת זו, מחוללת על זו, דבריו קיימין** · יצאה ההקדש לחולין וזה נכנס תחתיו שקדשי ב"ה נפדין אפילו תמימין אלמא תחת לישנא דאחולי הוא · ל' ירושל' מי תפסן פדיונן כלומר מי עבדי תמורה:

ואם

ר"ס ב"מ נ"ל קודש ד"ה קודשה נ"ק

אלא מימה דלא ליהוי דיחוי נ"ק

קדושין ז: פסחים צח. יומא סד. כריתות כז:

[כח.]זבחים יב.

[נ"מ מ.]

משום אידך מילתא דר"י דאמר נ"ק

[ובזבחים יב. איתנהו אחר]

[דף כח.]

[וע"ל מנחות קו]

וקדושת נ"ק

דטעמא דמ"ד דב"ח נ"ק

דקסבר ר"ח דב"ח אינן נדחין ליף מקרא נ"ק

דקאמר פסח נ"ק

ומעקרא נ"ק

עי' רש"ק וגי' נ"ק דמסתבר ליה דטעמא דר"ש משום כו'

מקבה
א- חציה עולה וחציה מעשר
ב- חציה תמורה וחציה מעשר

נושא
לשונות של:
א) תמורה
ב) פדיון

נושא (המשך)
1- קדשי בדק הבית
2- קדשי מזבח
א) תמימים
ב) בעלי מום
מתי שייך לשון תמורה ומתי לשון פדיון

אתפוס = תמורה
חלול = פדיון

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' ש"מ תלת ש"מ בעלי חיים נדחין וש"מ קדושת דמים מדחה וש"מ דחוי:

◆

הגהות הגר"א

[א] גמ' סיפא. נ"ב ל"א ולא ס"ד דליבנא דאיתפוסי הוא מאי קא מפסן פדיונן אמר כו':

◆

רבינו גרשום

ש"מ בעלי חיים · שאין בהקומם נדחים שהקרבה: וש"מ קדושת דמים מדחה: דהא בהמת קדושת דמים היא ומדחה הקרבה · וש"מ דחוי מעיקרא · כגון שנדחית מתחלה בשעה שהקדיש חלוק שלא היתה ראויה להקרבה הוי דחוי דאע"ג דלא נראית עולם להקרבה ואע"ג משעה שהקדישה הוי דחוי דסד"א דנראה ונדחה שוב אינו נראית אמרינן אבל דחוי מעיקרו לא הוי דחוי לגמרי קמ"ל דהוי דחוי: דברי הכל עולה אפילו לר' יוסי דהציה מעשר לא קדיש
קדוש אלא בשעת יציאתו מתחת השבט העשירי : אבל היכא דאמר חציה תמורה והציה מעשר' דלא
אמר כראוי לא על תמורה ולא על מעשר דאין אדם אומר הרי זו תמורה [סתם] אא"כ אמר תמורה [תחת]
זו וכן אין אדם יכול לומר הרי זה מעשר אלא בעת יציאתו מן הדיר: והיכא דאמר סתם הכי חציה תמורה
וחציה מעשר מאי לשום איזה יקרב תמורה יקרב שכן נוהגת כו' : שכן מקדש לפניו ולאחריו : כהאי
קרא לתשיעי עשירי כו' שלשתן מקודשין: נמלקא) פשיטא דתפום לשון ראשון : לא' נצרכה · אע"ג דנמלך
בתוך כדי דבור בכדי שאילות שלום ג)הרב לתלמיד מהו דתימא כדבור דמי והאי דשתק ונמלך דעיוני קא
מעיין הוא מה היה דעתו לומר כדי לשתף עם עולה וליהוי דבריו קיימין דליהוי תמורה עולה ושלמים
קמ"ל דלא : מי שאמר על בהמה אחת הרי זו תחת זו או תהא זו תמורת זו או זו חליפי זו הרי
זה לשון תמורה · דתמורה וחליפין כתיב בפירוש לא יחליפנו ולא ימיר אבל אמר זו תהא תחת
זו אין זו לשון תמורה ולא לקי : ואם היה הקדש בעל מום · ואמר זו מחוללת על זו : יצא לחולין
ונכנס זו תחתיו דהרי זו מחוללת על זו משמע תצא והכנס זו ובודאי כשהקדש הוא תם וראוי להקרבה
ואמר הרי זו מחוללת על זו אין בדבריו כלום ולא יצא הקדש לחולין אבל כשהוא בעל מום יצא לחולין
ונכנס זה תחתיו : וצריך לעשות לו דמים · לקודש כדי שיהא זה שנכנס תחתיו שוה לו בדמים שלא
יתאנה הקודש : (אי) דתחת לישנא דאיתפוסי · בתמורה משמע : [ורמינהו בקדשי בדק הבית
אם אמר תמורת זו חליפי זו דהיינו לשון דאיתפוסי בתמורה לא אמר כלום דקדשי בדק הבית
אין עושה תמורה אבל אם אמר זו תחת זו או זו מחוללת על זו דבריו קיימין דאין
תמורה אלא לשון אחולי תצא זו ותכנס זו ואי ס"ד דתחת לישנא דאתפוסי בתמודה [הוא] : מאי
שנא רישא [דאמר לא אמר כלום] ומאי שנא סיפא דאמר דבריו קיימין : ל"א קדשי בדק הבית מי תפסי פדיונן כלומר מי תפסי תמורתן : משמע לישנא דאתפוסי' בתמורה דכתיב

◆

שיטה מקובצת

א] ש"מ בע"ח נדחין וש"מ קדושת דמים מדחה וש"מ דחוי מעיקרו הוי דחוי אמר : ב] תיקו' ברוב ספרים תוספים כאן פיסקא ואם משאמר (תמורת) [הרי ע] שלמים כו' פשיטא אמר רב פפא כו' א) : ג] זו חליפי זו אות ת' נמחק : ד] לעשות לו דמים : ס] אמר חליפי זו אות ת' נמחק . ו] דעתך דתחת לישנא : ז] סיפא' ל"א
קדשים בה"ב [מי] מיתפסי פדיונן והתניא קרבן יצאו קדשי בדה"ב שאינן קרבן : ח] לעולם ולא חייל עלה אלא
קדושת דמים דדמי כאילו מקדיש חצי דמיה ומדחה אחרת הבאה מכחה כגון תמורתה דאמר והמורתה
כיוצא בה דנדחת מעל המזבח דלא קריבה לעולם וה"צ בברייתא דקדושת דמים מדחה דקתני ותמורתה
כיוצא בה ל"א קדושת דמים מדחה כשאינה ראויה לגופה כגון הני דאקדשיה למזבח ולא אקדשיה אלא
לדמי ומדחה לה ממזבח לעולם(דלא)'כך מצאתי ברש"י כת"י דהות ס"ד דלא הוי דחוי לגמרי אלא: ט] תמורה
דתחשוב כי : י] חיילא מי אמרינן אין קדושת תמורה חיילא אא"כ בהמת קדש לפניו והשתא את"ל דקדושתו
ח"נ הי חייל ברישא' תמורה נוהגת' ברש"י כת"י בכל הקדשים אבל מעשר בחולין ולא בקדשים :
יא] מאי דבמשנה : יב] מעיקרו דקדיש קדושת : יג] דהכי דחה מ"ם תיבת קמשני נמחק : יד] ליה
דטעמא' על תיבת מרבי נרשם למעלה שני נקודות להורות כי ראוי לפ"ד למחקו ותיבת אליעזר ל"ש
ונכתב ועיין בקדושין (דף ז) בתוס' : טו] במנין' גליון ועוד מאי אמר בסמוך חציה תמורה וחציה מעשר
הלא תרוייהו לא חיילא עד שיעשר כמו דפי' בקונטרס ונראה דכשהעביר העשירי אמר ביציאת רובו תהא
חציה עולה וחציה מעשר ואמר כולה עולה דאפילו לר' יוסי דאמר בעולה ושלמים חיילא תרוייהו הכא
מודה שתקרב עולה דקדושתה תמורה שכן כליל וקדושתה על פיו משא"כ במעשר ואף על גב דאמר לעיל
דברי הרב כו' ה"מ בבכור ועולה שקדושתם שוה זה כליל וזה קדושתו מרחם אבל עולה ומעשר
לא' לשון הר"י ז"ל בגליון :

א) נ"ל דברוב ספרים גרסי גם כאן פשיטא וכו' א"ר ספא וכו' כמו דאיתא לעיל (דף כה סע"ב).

ב) גיר' רבינו היה בכאן פשיטא וכו' א"ר ספא לא נצרכא כו' וכדלעיל (דף כה סע"ב) ועי' בשיטה מקובצת אות ב'י ג) עי' ב"ק עג: וצ"ע וע"ע בתוס' לעיל דף כה: ד"ה לא נצרכא ובש"ך חו"מ סימן רנה ס"ק כה ·